

**Ali təhsil müəssisələrinin bakalavriat
səviyyəsinə 7 iyun 2026-cı il tarixində
dt və tc altqruplarını seçən
abituriyentlər üçün
3-cü ixtisas qrupu üzrə keçirilən qəbul
imtahanında coğrafiya fənnindən
istifadə olunan test tapşırıqlarının
izahı**

Coğrafiya

A variantı 1 sayılı test tapşırığı

B variantı 14 sayılı test tapşırığı

C variantı 16 sayılı test tapşırığı

D variantı 19 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

Şəlalələr:

1. Anhel
2. Livingston
3. Viktoriya

Çaylar:

- a. Zambezi
- b. Parana
- c. Orinoko
- d. Missisipi
- e. Konqo

A) 1 – c; 2 – e; 3 – a

B) 1 – e; 2 – c; 3 – a

C) 1 – b; 2 – e; 3 – d

D) 1 – b; 2 – a; 3 – d

E) 1 – c; 2 – d; 3 – e

Mövzu: Dünyanın daxili suları

Sınıf: 9

İzah: Anhel şəlaləsi Orinoko çayının (Çurun qolu) üzərində, Livingston şəlaləsi Konqo çayının üzərində, Viktoriya şəlaləsi isə Zambezi çayının üzərində yerləşir.

Doğru cavab: 1 – c; 2 – e; 3 – a

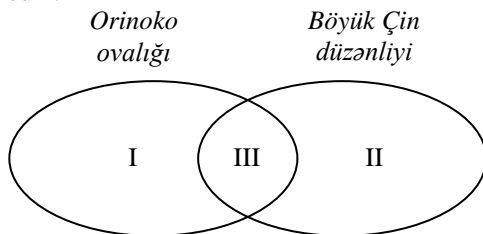
A variantı 2 sayılı test tapşırığı

B variantı 13 sayılı test tapşırığı

C variantı 5 sayılı test tapşırığı

D variantı 18 sayılı test tapşırığı

Eyler-Venn diaqramına əsasən uyğun bəndləri müəyyən edin.

1. Savanna və seyrək meşələr təbii zonası geniş yayılmışdır.
  2. Ərazisindən axan çaylar “Böyük kanal” vasitəsilə birləşdirilmişdir.
  3. İyun-avqust aylarında səpələnən radiasiyanın miqdarı artır.
  4. Sahəsi getdikcə kiçilən okeanın sahilində yerləşir.
  5. Akkumulyasiya prosesi nəticəsində formalaşmışdır.
  6. Qışda tropik hava kütlələri hakim olur.
- A) I – 1, 4; II – 3, 5; III – 2, 6

B) I – 1, 6; II – 2, 4; III – 3, 5

C) I – 3, 5; II – 2, 4; III – 1, 6

D) I – 2, 6; II – 1, 3; III – 4, 5

E) I – 2, 6; II – 1, 4; III – 3, 5

Mövzu: Materiklərin coğrafiyası

Sınıf: 8, 9, 10

İzah: Orinoko ovalığında savanna və seyrək meşələr təbii zonası geniş yayılıb, subekvatorial iqlim qurşağında yerləşdiyi üçün qışda tropik hava kütlələri hakim olur. Böyük Çin düzənliyindən axan Yantszi və Xuanxe çayları “Böyük kanal” vasitəsilə birləşdirilib. Böyük Çin düzənliyi sahəsi kiçilən – Sakit okeanın sahilində yerləşir. Hər iki ovalığın ərazisində iyun-avqust aylarında səpələnən radiasiyanın miqdarı artır və bu ovalıqlar ərazilərindən axan iri çayların akkumulyasiya prosesi nəticəsində formalaşdır.

Doğru cavab: I – 1, 6; II – 2, 4; III – 3, 5

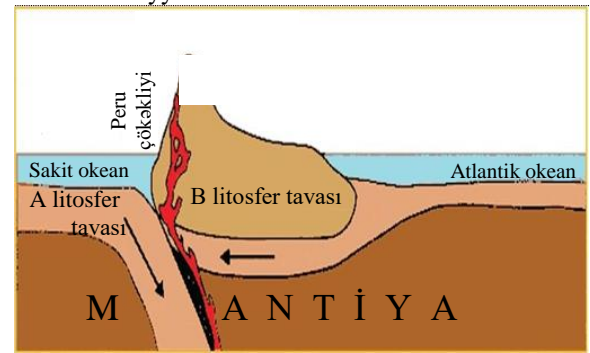
A variantı 3 sayılı test tapşırığı

B variantı 22 sayılı test tapşırığı

C variantı 18 sayılı test tapşırığı

D variantı 17 sayılı test tapşırığı

Litosfer tavalarının verilmiş sxeminə əsasən doğru *olmayan* fikirləri müəyyən edin.

1. A və B tavalarının toqquşma sərhədləri boyunca rift dərələri formalaşır.
  2. B tavasında yer qabığı yalnız bazalt və çökmə qatlarından ibarətdir.
  3. B tavasının şərq sərhədləri divergent zonaya daxildir.
  4. A tavasını okean tipli, B tavasını həm materik, həm də okean tipli yer qabığına malikdir.
  5. Göstərilən proses A tavasının yerləşdiyi su hövzəsinin sahəsinin kiçilməsinə səbəb olur.
  6. A və B tavalarının toqquşma zonasında yalnız dağlar formalaşır.
- A) 2, 3, 6   B) 3, 4, 5   C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 4   E) 1, 2, 6

Mövzu: Litosfer tavaları və onların hərəkəti

Sınıf: 8

İzah: A litosfer tavaşı Naska, B litosfer tavaşı isə Cənubi Amerikadır. A və B litosfer tavalarının toqquşduğu zonada rift dərələri formalaşmışdır. B (Cənubi Amerika) litosfer tavasında Yer qabığı yalnız bazalt və çökmə qatlarından ibarət deyil, onunla yanaşı qranit qatı da mövcuddur. A və B (Naska və Cənubi Amerika) tavalarının toqquşma zonasında yalnız dağlar formalaşmışdır. Belə ki, materikdə dağlar, okean dibində dərin okean çökəklikləri (novlar) yaranır. B (Cənubi Amerika) litosfer tavasının şərq sərhədləri Afrika litosfer tavaşı ilə divergent zonaya malikdir. A (Naska) litosfer tavaşı yalnız okean, B (Cənubi Amerika) litosfer tavaşı

isə həm okean, həm də materik tipli yer qabığına malikdir. Göstərilən proses subduksiya prosesi olub A (Naska) litosfer təbəqəsinin yerləşdiyi su hövzəsinin – Sakit okeanın sahəsinin kiçilməsinə səbəb olur.

Doğru cavab: 1, 2, 6

A variantı 4 sayılı test tapşırığı

B variantı 1 sayılı test tapşırığı

C variantı 10 sayılı test tapşırığı

D variantı 10 sayılı test tapşırığı

Pakistandan çıxan gəminin verilən ölkələrə ən qısa yolla çatması üçün keçdiyi boğazı müəyyən edin.

Ölkələr:

1. Küveyt
2. Yaponiya
3. Misir

Boğazlar:

- a. Hörmüz
- b. Bab-əl-Məndəb
- c. Malakka
- d. Torres
- e. Cəbəllütəriq

A) 1 – e; 2 – c; 3 – a

B) 1 – b; 2 – a; 3 – e

C) 1 – a; 2 – d; 3 – b

D) 1 – c; 2 – b; 3 – d

E) 1 – a; 2 – c; 3 – b

Mövzu: Dünya nəqliyyatı

Sınıf: 10

İzah: Pakistandan çıxan gəmi ən qısa yolla Küveytə Hörmüz boğazından, Yaponiyaya Malakka boğazından, Misirə Bab-əl-Məndəb boğazından keçməklə çatar.

Doğru cavab: 1 – a; 2 – c; 3 – b

A variantı 5 sayılı test tapşırığı

B variantı 18 sayılı test tapşırığı

C variantı 4 sayılı test tapşırığı

D variantı 7 sayılı test tapşırığı

Çayların mənsəblərinin mütləq hündürlüklərinin azalmasına görə sırası:

1. Araz
2. Samur
3. Tərtər
4. Ağstafaçay

A) 3, 2, 4, 1

B) 4, 3, 2, 1

C) 4, 3, 1, 2

D) 2, 1, 4, 3

E) 2, 1, 3, 4

Mövzu: Azərbaycanın daxili suları

Sınıf: 10

İzah: Çayların mənsəblərinin mütləq hündürlüklərinin azalması sırası Ağstafaçay, Tərtər, Araz, Samur kimidir.

Doğru cavab: 4, 3, 1, 2

A variantı 6 sayılı test tapşırığı

B variantı 8 sayılı test tapşırığı

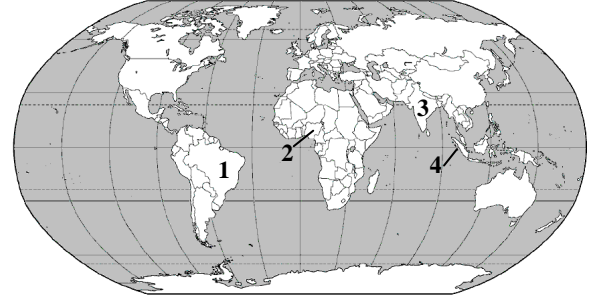
C variantı 17 sayılı test tapşırığı

D variantı 21 sayılı test tapşırığı

Verilmiş ölkələrin əhalisi üçün səciyyəvi olan ümumi xüsusiyyətlər:

1. Əhalinin tərkibində yaşlıların payı çoxdur.
2. Əhalinin sayı 100 mln nəfərdən çoxdur.
3. Yerləşdiyi qitələrdə yetkin əhalinin (16-65 yaş) payı daha çoxdur.
4. Suburbanizasiya prosesi səciyyəvidir.
5. Dünyanın əsas immiqrasiya mərkəzləridirlər.

6. Əhalinin sayı təbii artım hesabına çoxalır.

A) 1, 4, 6

B) 1, 4, 5

C) 2, 3, 4

D) 2, 3, 6

E) 3, 5, 6

Mövzu: Dünya əhalisi

Sınıf: 9, 10, 11

İzah: Xəritə-sxemdə təsvir edilən ölkələr 1-Braziliya, 2-Nigeriya, 3- Hindistan, 4- İndoneziya. Bu ölkələrin hər birinin əhalisi 100 mln-dan çoxdur. Yerləşdikləri qitələrdə yetkin əhalinin payı (16-65 yaş) daha çoxdur. Əhalinin sayı təbii artım hesabına çoxalır. Bu ölkələrin əhalisinin tərkibində yaşlıların payı digər yaş qruplarından çox deyildir, həmçinin suburbanizasiya yox, yalnız urbanizasiya prosesi səciyyəvidir. Bu ölkələr immiqrasiya deyil emiqrasiya mərkəzləridir.

Doğru cavab: 2, 3, 6

A variantı 7 sayılı test tapşırığı

B variantı 17 sayılı test tapşırığı

C variantı 20 sayılı test tapşırığı

D variantı 13 sayılı test tapşırığı

Xəritə-sxemə əsasən ən iri suvarma kanalları keçən iqtisadi rayonları müəyyən edin.

A) 1, 3, 5, 8

B) 2, 6, 7, 8

C) 2, 3, 4, 6

D) 2, 4, 5, 7

E) 1, 4, 6, 8

Mövzu: Azərbaycanın iqtisadi rayonları

Sınıf: 9, 11

İzah: Ən iri suvarma kanalları əsasən düzən ərazilərdə kənd təsərrüfatı və əhalinin suya olan tələbatını ödəmək məqsədilə çəkilib. 2 – Quba-Xaçmaz, 4 – Abşeron-Xızı iqtisadi rayonlarının ərazisindən Samur-Dəvəçi, 5 – Qarabağ iqtisadi rayonunun ərazisindən Qarabağ kanalı, 7 – Aran iqtisadi rayonunun ərazisindən isə Şirvan kanalı keçir.

Doğru cavab: 2, 4, 5, 7

A variantı 8 sayılı test tapşırığı

B variantı 5 sayılı test tapşırığı

C variantı 12 sayılı test tapşırığı

D variantı 3 sayılı test tapşırığı

Cədvəli tamamlayın.

Regionlar	Ölkələr	Təsərrüfat sahələri
Qərbi Avropa	1	AES
2	Şri-Lanka	cut
Latin Amerikas	Argentina	3
4	Filippin	çəltik

- A) 1 – Belçika; 2 – Cənubi Asiya; 3 – kakao; 4 – Şərqi Asiya
 B) 1 – Polşa; 2 – Şərqi Asiya; 3 – qarğıdalı; 4 – Cənubi Asiya
 C) 1 – Fransa; 2 – Cənub-Şərqi Asiya; 3 – şəkər çuğunduru; 4 – Cənubi Asiya
 D) 1 – Fransa; 2 – Cənubi Asiya; 3 – taxılçılıq; 4 – Cənub-Şərqi Asiya
 E) 1 – AFR; 2 – Cənubi Asiya; 3 – şəkər çuğunduru; 4 – Şərqi Asiya

Mövzu: Dünya ölkələrinin iqtisadiyyatı

Sınıf: 9, 10

İzah: Fransa Qərbi Avropada yerləşir, AES-lər elektroenergetika sənayesində əsas yer tutur. Şri-Lanka Cənubi Asiyada yerləşib cut istehsalına görə, Argentina Latin Amerikasında yerləşib buğda istehsalına görə, Filippin isə Cənub-Şərqi Asiyada yerləşib çəltik istehsalına görə seçilir.

Doğru cavab: 1 – Fransa; 2 – Cənubi Asiya; 3 – taxılçılıq; 4 – Cənub-Şərqi Asiya

A variantı 9 sayılı test tapşırığı

B variantı 4 sayılı test tapşırığı

C variantı 19 sayılı test tapşırığı

D variantı 12 sayılı test tapşırığı

Doğru sıraları müəyyən edin.

	Relyef forması	Yaranma səbəbi	Yayıldığı ölkə
1	sirk	ekzarasiya	Səudiyyə Ərəbistanı
2	dyun	deflyasiya	İndoneziya
3	kanyon	dib eroziyası	ABŞ
4	yarğan	müvəqqəti axarlar	Avstraliya İttifaqı
5	pilləvari sahil	abraziya	İsveçrə

- A) 2, 4 B) 3, 4 C) 1, 2 D) 1, 5 E) 3, 5

Mövzu: Yer səthinin relyefi

Sınıf: 9, 10

İzah: Kanyon dağ çaylarının dib eroziyası nəticəsində yumşaq süxurları yuması ilə yaranır və ABŞ-da geniş ərazidə yayılıb. Yarğan müvəqqəti axınların təsiri ilə yaranır və Avstraliya İttifaqında yayılıb. Sirkilər buzlaqların ekzarasiya prosesi ilə formalaşır və Səudiyyə Ərəbistanında yayılmayıb, dyun deflyasiya prosesi ilə formalaşır və İndoneziyada yayılmayıb. Pilləvari sahillər dəniz və okean sahillərində dalğaların təsiri ilə abraziya prosesi nəticəsində yaranır. İsveçrənin dəniz və okeana çıxışı olmadığı üçün ərazisində bu relyef formasına rast gəlinmir.

Doğru cavab: 3, 4

A variantı 10 sayılı test tapşırığı

B variantı 6 sayılı test tapşırığı

C variantı 7 sayılı test tapşırığı

D variantı 16 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

Ölkələr:

1. Kolumbiya
2. Braziliya
3. Argentina

Xüsusiyyətləri:

- a. Üç yarımkürədə yerləşir və boksit hasilatına görə fərqlənir.
- b. Sahillərini iki okean suları yuyur.
- c. Aşınma nəticəsində yaranan “Kəllə qənd” relyef formaları mövcuddur.
- d. Soyuq okean cərəyanının təsiri ilə səhra və yarımsəhralar formalaşır.
- e. Həmsərhəd olduğu ölkələrdən biri “ucuz bayraq” prinsipi ilə yükdaşımada seçilir.
- f. Ərazisində məhsuldar qırmızı-qara torpaqların formalaşdığı təbii zona yayılmışdır.

- A) 1 – b, e; 2 – a, c; 3 – d, f
 B) 1 – b, c; 2 – d, f; 3 – a, e
 C) 1 – c, f; 2 – a, b; 3 – d, e
 D) 1 – b, e; 2 – c, d; 3 – a, f
 E) 1 – d, f; 2 – a, c; 3 – b, e

Mövzu: Dünya iqtisadiyyatının ümumcoğrafi səciyyəsi

Sınıf: 9, 10

İzah: Kolumbiyanın sahillərini iki okean (Sakit və Atlantik) suları yuyur və “ucuz bayraq” prinsipi ilə yükdaşımada seçilən Panama ilə həmsərhəddir. Braziliya üç yarımkürədə yerləşir və boksit hasilatına görə fərqlənir, həmçinin ərazisində aşınma nəticəsində yaranan “Kəllə qənd” relyef formaları mövcuddur. Argentina ərazisində soyuq okean cərəyanının (Folklend) təsiri ilə Pataqoniya yarımsəhrası yaranır, həmçinin ölkə ərazisində məhsuldar qırmızı-qara torpaqlara malik çöl və meşə-çöl təbii zonası mövcuddur.

Doğru cavab: 1 – b, e; 2 – a, c; 3 – d, f

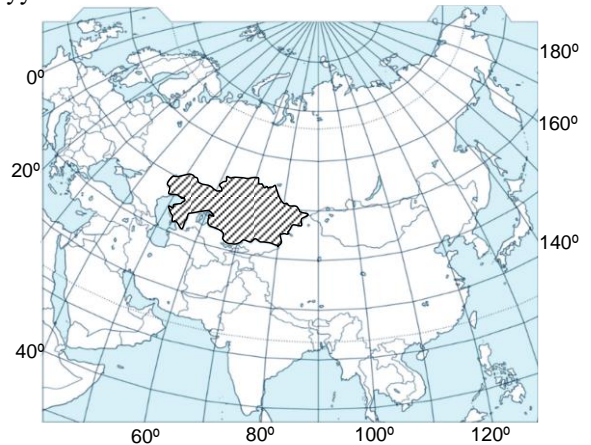
A variantı 11 sayılı test tapşırığı

B variantı 7 sayılı test tapşırığı

C variantı 2 sayılı test tapşırığı

D variantı 20 sayılı test tapşırığı

Xəritə-sxemdə təsvir edilən ölkə üçün doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Ərazisi bir qitədə yerləşir.
2. Codyarpaqlı meşə və kolluqlar geniş sahə tutur.
3. Ərazisinin müəyyən hissəsi cavan platformada yerləşir.
4. Ərazisindən axan çaylar həm daxili axarsız, həm də Şimal Buzlu okean hövzəsinə aiddir.

5. Mərkəzi Asiyanın bütün müstəqil türk dövlətləri ilə quru sərhədinə malikdir.

6. Əhalisinin əsas hissəsi oğuz qoluna aiddir.

- A) 2, 5, 6   B) 2, 3, 6   C) 3, 4, 5
D) 1, 4, 5   E) 1, 4, 6

Mövzu: Türk dünyasının coğrafi səciyyəsi

Sinif: 11

İzah: Xəritə-sxemdə təsvir edilən ölkə Qazaxıstandır. Qazaxıstanın ərazisinin müəyyən hissəsi cavan – Turan platformasında yerləşir. Ərazisindən axan çayların bir hissəsi daxili axarsız hövzəyə (Xəzər, Aral, Balxaş və s.), bir hissəsi isə Şimal Buzlu okean hövzəsinə (Ob çayının qolları) aiddir. Qazaxıstan Mərkəzi Asiyada yerləşən bütün müstəqil türk dövlətləri (Türkmənistan, Qırğızıstan, Özbəkistan) ilə həmsərhəddir. Qazaxıstanın ərazisi bir deyil iki qitədə (Avropa və Asiya) yerləşir, ərazisində codyarpaqlı meşə və kolluqlar təbii zonası yayılmayıb, əhalisi oğuz qoluna deyil, qırpaq qoluna aiddir.

Doğru cavab: 3, 4, 5

A variantı 12 saylı test tapşırığı

B variantı 2 saylı test tapşırığı

C variantı 8 saylı test tapşırığı

D variantı 8 saylı test tapşırığı

Yerli vaxt fərqi qurşaq vaxt fərqindən daha az olan coğrafi uzunluqları müəyyən edin.

1. 25° ş.u. və 25° q.u.
2. 20° ş.u. və 20° q.u.
3. 35° ş.u. və 35° q.u.
4. 40° ş.u. və 40° q.u.
5. 50° ş.u. və 50° q.u.
6. 55° ş.u. və 55° q.u.
A) 2, 4, 6   B) 2, 3, 4   C) 1, 4, 6
D) 2, 3, 5   E) 1, 3, 5

Mövzu: Yer günəş sistemində

Sinif: 9

İzah:

25° ş.u. və 25° q.u. – yerli vaxt fərqi 50° – 3 saat 20 dəqiqə, qurşaq vaxt fərqi 60° – 4 saat
20° ş.u. və 20° q.u. – yerli vaxt fərqi 40° – 2 saat 40 dəqiqə, qurşaq vaxt fərqi 30° – 2 saat
35° ş.u. və 35° q.u. – yerli vaxt fərqi 70° – 4 saat 40 dəqiqə, qurşaq vaxt fərqi 60° – 4 saat
40° ş.u. və 40° q.u. – yerli vaxt fərqi 80° – 5 saat 20 dəqiqə, qurşaq vaxt fərqi 90° – 6 saat
50° ş.u. və 50° q.u. – yerli vaxt fərqi 100° – 6 saat 40 dəqiqə, qurşaq vaxt fərqi 90° – 6 saat
55° ş.u. və 55° q.u. – yerli vaxt fərqi 110° – 7 saat 20 dəqiqə, qurşaq vaxt fərqi 120° – 8 saat
Verilən coğrafi uzunluqlar arasında yerli vaxt fərqi, qurşaq vaxt fərqindən daha az olan 25° ş.u. və 25° q.u.; 40° ş.u. və 40° q.u.; 55° ş.u. və 55° q.u. coğrafi uzunluqlarıdır.

Doğru cavab: 1, 4, 6

A variantı 13 saylı test tapşırığı

B variantı 20 saylı test tapşırığı

C variantı 15 saylı test tapşırığı

D variantı 2 saylı test tapşırığı

Temperaturu +30°C, nisbi rütubətliliyi 27% olan 1 m³ havanın temperaturu 20°C aşağı düşərsə, havada hansı dəyişikliklər baş verər? (doyma həddi 10°C – 9 qr, 30°C – 30 qr su buxarı)

1. Nisbi rütubətlilik artar.
2. Hava su buxarı ilə doyma həddindən uzaqlaşar.
3. Yağıntı yağma ehtimalı yüksəlir.
4. Səpələnən radiasiya azalır.
5. Buludun əmələgəlmə prosesi sürətlənir.
6. Düz günəş radiasiyası artar.
A) 1, 2, 6   B) 1, 3, 5   C) 2, 4, 5
D) 1, 3, 6   E) 3, 4, 5

Mövzu: Atmosfer. Yerin hava təbəqəsi

Sinif: 8, 10

İzah: Temperaturu +30°C, nisbi rütubətliliyi 27% olan 1 m³ havanın temperaturu 20°C aşağı düşərsə, temperatur 10°C olar. Bu zaman temperatur aşağı düşdüüyü üçün nisbi rütubətlilik artar, yağıntı yağma ehtimalı yüksəlir, buludun əmələgəlmə prosesi sürətlənir. Temperatur aşağı düşəndə hava doyma həddinə yaxınlaşır, düz günəş radiasiyası azalır, səpələnən radiasiya isə artır.

Doğru cavab: 1, 3, 5

A variantı 14 saylı test tapşırığı

B variantı 11 saylı test tapşırığı

C variantı 11 saylı test tapşırığı

D variantı 4 saylı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Dağ-tundra iqlim tipi yayılmışdır.
2. Ən böyük suvarma sahəsinə malik olan kanal ərazisindən keçir.
3. Şirin qrunt sularının hesabına intrazonal landşaft yaranır.
a. Küdrü-Şirvan
b. Qonaqkənd
c. Samur-Dəvəçi
d. Şəhur-Ordubad
e. Qarabağ vulkanik yaylası
A) 1 – d; 2 – a, e; 3 – c   B) 1 – b, e; 2 – a; 3 – c
C) 1 – a, b; 2 – d; 3 – c   D) 1 – b, c; 2 – a, e; 3 – d
E) 1 – a, d; 2 – c; 3 – b, e

Mövzu: Azərbaycanın fiziki-coğrafi rayonları

Sinif: 10

İzah: Dağ-tundra iqlim tipi Qonaqkənd və Qarabağ vulkanik yaylası fiziki-coğrafi rayonunda yayılıb. Ən iri suvarma sahəsinə malik Şirvan kanalı Küdrü-Şirvan fiziki-coğrafi rayonundan keçir, şirin qrunt sularının hesabına intrazonal landşaft – düzən meşələri Samur-Dəvəçi fiziki-coğrafi rayonunda yaranıb.

Doğru cavab: 1 – b, e; 2 – a; 3 – c

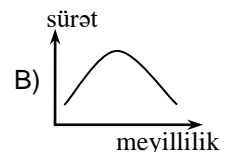
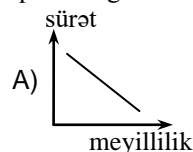
A variantı 15 saylı test tapşırığı

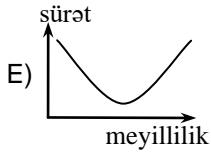
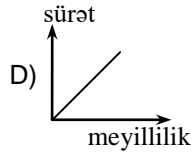
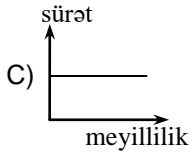
B variantı 12 saylı test tapşırığı

C variantı 22 saylı test tapşırığı

D variantı 11 saylı test tapşırığı

Çayın orta meyilliliyi ilə axın sürəti arasındakı əlaqə hansı grafikdə göstərilmişdir?

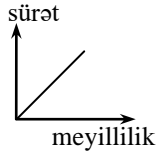

Mövzu: Quru sularının fiziki-coğrafi xüsusiyyətləri

Sınıf: 10

İzah: Çayın orta meyilliliyi onun sürəti ilə düz mütənəsbdir. Belə ki, orta meyillilik artdıqca çayın sürəti də artır.

Doğru cavab:

A variantı 16 sayılı test tapşırığı

B variantı 16 sayılı test tapşırığı

C variantı 21 sayılı test tapşırığı

D variantı 22 sayılı test tapşırığı

Daş kömür ehtiyatlarına görə seçilən ölkələr:

1. Polşa
2. Argentina
3. Nigeriya
4. İndoneziya
5. Norveç
6. Hindistan

A) 1, 3, 5

B) 1, 3, 4

C) 1, 4, 6

D) 2, 4, 6

E) 2, 5, 6

Mövzu: Təbii ehtiyatlar və onların yayılması

Sınıf: 8

İzah: Polşa, İndoneziya, Hindistan daş kömür ehtiyatlarına görə seçilən ölkələrdir.

Doğru cavab: 1, 4, 6

A variantı 17 sayılı test tapşırığı

B variantı 19 sayılı test tapşırığı

C variantı 13 sayılı test tapşırığı

D variantı 14 sayılı test tapşırığı

Quru subtropik meyvəçiliyin daha yüksək inkişaf etdiyi ərazilər:

- A) Abşeron yarımadası, Talış dağları
- B) Kür-Araz ovalığı, Abşeron yarımadası
- C) Muğan düzü, Qanıx-Əyriçay vadisi
- D) Naxçıvan düzü, Qarabağ vulkanik yaylası
- E) Naxçıvan düzü, Lənkəran ovalığı

Mövzu: Azərbaycanın kənd təsərrüfatı

Sınıf: 11

İzah: Quru subtropik meyvəçiliyin daha yüksək inkişaf etdiyi ərazilər yarımşəhra quru-çöl iqlim tipində yerləşən Kür-Araz ovalığı, Abşeron yarımadasıdır. Talış dağları, Qanıx-Əyriçay, Qarabağ vulkanik yaylası və Lənkəran ovalığında quru subtropik meyvəçiliyin yüksək inkişafı üçün əlverişli təbii şərait yoxdur.

Doğru cavab: Kür-Araz ovalığı, Abşeron yarımadası

A variantı 18 sayılı test tapşırığı

B variantı 15 sayılı test tapşırığı

C variantı 1 sayılı test tapşırığı

D variantı 6 sayılı test tapşırığı

Duzluluğu 28 % olan su hövzəsindən götürülmüş 20 ton sudan əldə edilən duzun miqdarını orta okean duzluluğuna malik neçə ton sudan əldə etmək olar?

A) 16   B) 24   C) 44   D) 8   E) 13

Mövzu: Hidrosfer. Yer in su təbəqəsi

Sınıf: 8

İzah:

1) 28 kq-----1t

x kq -----20t

x= 20x28=560 kq duz

Duzluluğu 28 % olan 20 ton sudan 560 kq duz əldə edilir.

2) 560 kq-----x t

35kq ----- 1t

x= 560:35=16 t okean suyu

560 kq duz orta okean duzluluğuna (35%) malik olan 16 ton sudan əldə edilir.

Doğru cavab: 16

A variantı 19 sayılı test tapşırığı

B variantı 9 sayılı test tapşırığı

C variantı 3 sayılı test tapşırığı

D variantı 15 sayılı test tapşırığı

Azərbaycan ərazisində Böyük Qafqaz dağlarının şimal-şərqində yerləşən coğrafi obyektlər:

1. Şollar düzü
2. Qobustan
3. Qudyalçay
4. Ələt tirəsi
5. Şahdağ silsiləsi
6. Qusar maili düzənliyi
7. Burovar silsiləsi

A) 1, 3, 6

B) 1, 4, 6

C) 2, 4, 7

D) 1, 3, 5

E) 2, 5, 7

Mövzu: Azərbaycanın relyefi

Sınıf: 10

İzah: Azərbaycan ərazisində Böyük Qafqazın şimal-şərq hissəsində yerləşən coğrafi obyektlər Şollar düzü, Qusar maili düzənliyi, Qudyalçaydır. Qobustan, Ələt tirəsi – Böyük Qafqazın şimal-şərqində deyil, cənub-şərq hissəsində, Şahdağ silsiləsi Kiçik Qafqaz, Burovar silsiləsi isə Talış dağlarında yerləşir.

Doğru cavab: 1, 3, 6

A variantı 20 sayılı test tapşırığı

B variantı 10 sayılı test tapşırığı

C variantı 14 sayılı test tapşırığı

D variantı 5 sayılı test tapşırığı

Verilmiş xüsusiyyətlərin aid olduğu kənd təsərrüfatı sahəsi üçün doğru fikirləri müəyyən edin.

– İsti və rütubətli iqlim şəraitində inkişaf etdirilir.

– Əmək ehtiyatlarına və suya tələbatı böyükdür.

– Daha çox becəriləndiyi ölkələrdə istehlak edilir.

1. Becəriləndiyi ərazilərdə iqlim şəraiti ildə iki dəfə məhsul götürməyə imkan verir.
2. Məhsulun çox hissəsi ixrac olunur.
3. Əkin sahələri buğda əkinlərinə nisbətən daha genişdir.
4. Əsas ixracatçıları Cənub-Şərq Asiya ölkələridir.

5. Aqroiqlim ehtiyatları ilə zəif təmin olunmuş ərazilərdə becərilir.
6. İnkişaf etdiyi ərazilərdə yağıntıların çox hissəsi ilin isti dövründə düşür.
- A) 1, 4, 6   B) 3, 5, 6   C) 1, 3, 4
D) 2, 5, 6   E) 1, 2, 5

Mövzu: Dünyanın kənd təsərrüfatı

Sınıf: 9, 10, 11

İzah: Verilən xüsusiyyətlər kənd təsərrüfatının çəltikçilik sahəsinə aiddir. Çəltiyin becərildiyi ərazilərdə iqlim şəraiti ildə iki dəfə məhsul götürməyə imkan verir. Çəltiyin əsas ixracatçıları Cənub-Şərqi Asiya ölkələridir, inkişaf etdiyi ərazilərdə yağıntıların ilin isti dövründə – yay mussonları zamanı düşür. Çəltiyin çox az hissəsi ixrac edilir, əkin sahəsi buğdaya nəzərən iki dəfə azdır, aqroiqlim ehtiyatları ilə daha yaxşı təmin edilmiş ərazilərdə becərilir.

Doğru cavab: 1, 4, 6

A variantı 21 sayılı test tapşırığı

B variantı 21 sayılı test tapşırığı

C variantı 9 sayılı test tapşırığı

D variantı 9 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

İnzibati rayonlar:

1. Kəlbəcər
2. Ordubad
3. Zəngilan

Filiz faydalı qazıntı yataqları:

- a. Vejnəli
- b. Levçay
- c. Qoşa
- d. Diəxçay
- e. Söyüdlü (Zod)

- A) 1 – a; 2 – b, c; 3 – d   B) 1 – b; 2 – c, d; 3 – a, e
C) 1 – b, e; 2 – d; 3 – a   D) 1 – c; 2 – a, e; 3 – b
E) 1 – d; 2 – c, e; 3 – a

Mövzu: Azərbaycanın faydalı qazıntıları

Sınıf: 10

İzah: Kəlbəcərdə – Söyüdlü (Zod) qızıl, Levçay – civə, Ordubadda – Diəxçay molibden, Zəngilanda – Vejnəli qızıl faydalı qazıntı yataqları yerləşir. Qoşa yatağı isə qızıl yatağı olub Gədəbəy rayonu ərazisində yerləşir.

Doğru cavab: 1 – b, e; 2 – d; 3 – a

A variantı 22 sayılı test tapşırığı

B variantı 3 sayılı test tapşırığı

C variantı 6 sayılı test tapşırığı

D variantı 1 sayılı test tapşırığı

Tərtərçayın mənbəyinin yerləşdiyi inzibati rayona aid olan fikirləri müəyyən edin.

1. Yerli vaxtı Bərdə şəhərinin yerli vaxtından irəlidir.
2. Civə və qızıl ehtiyatlarına malikdir.
3. Qışı quraq keçən soyuq və dağ tundra iqlimi müşahidə edilir.
4. IV dövrün vulkanik süxurlarına rast gəlinir.
5. İki ölkə ilə həmsərhəddir.
6. Burada Şırlan mineral bulağı yerləşir.

- A) 2, 5, 6   B) 1, 4, 5   C) 1, 3, 6
D) 3, 4, 5   E) 2, 3, 4

Mövzu: Azərbaycanın iqtisadi-coğrafi və geosiyasi mövqeyi

Sınıf: 10

İzah: Tərtərçayın mənbəyi Kəlbəcər inzibati rayonunda yerləşir. Kəlbəcər civə, qızıl ehtiyatlarına malikdir. Burada qışı quraq keçən soyuq və dağ-tundra iqlimi müşahidə edilir, IV dövrün vulkanik süxurlarına rast gəlinir. Kəlbəcər daha qərbdə yerləşdiyindən yerli vaxtı Bərdə şəhərindən geridir, yalnız Ermənistanla həmsərhəddir. Şırlan mineral bulağı isə Kəlbəcər deyil, Şuşa rayonunun ərazisində yerləşir.

Doğru cavab: 2, 3, 4

A variantı 23 sayılı test tapşırığı

B variantı 25 sayılı test tapşırığı

C variantı 23 sayılı test tapşırığı

D variantı 25 sayılı test tapşırığı

Doğru fikirləri müəyyən edin.

1. Mülayim iqlim qurşağının bütün tiplərində yanvar ayının orta temperaturu müsbət olur.
2. Şimal yarımkürəsində passat küləkləri şərqlə meyil edir.
3. Subtropik iqlim qurşağı daxilində pambıqçılıq inkişaf etdirilir.
4. Filippin bütünlüklə ekvatorial iqlim qurşağında yerləşir.
5. Avrasiyanın ucqar cənub nöqtəsinin yerləşdiyi iqlim qurşağında səpələnən radiasiya üstünlük təşkil edir.
6. Hindistan və Hind-Çin yarımadalarında qış aylarında əkinçilik suvarmaya əsaslanır.

Mövzu: İqlim və onun təsərrüfat əhəmiyyəti

Sınıf: 9, 10

İzah: Subtropik iqlim qurşağı daxilində pambıqçılıq inkişaf etdirilir, Avrasiyanın ucqar cənub nöqtəsi olan Pıay burnunun yerləşdiyi iqlim qurşağı ekvatorialdır, burada səpələnən radiasiya hakim olur. Hindistan və Hind-Çin yarımadalarında qış ayları quraq keçdiyi üçün qışda əkinçilik suvarmaya əsaslanır. Mülayim iqlim qurşağının mülayim-dəniz iqlim tipində digərlərindən fərqli olaraq yanvar ayının orta temperaturu müsbət olur. Filippin adalarının bir hissəsi ekvatorial, digər hissəsi isə subekvatorial iqlim qurşağında yerləşir. Şimal yarımkürəsində passat küləkləri şərqlə deyil cənub-qərbə meyil edir.

Doğru cavab: 3, 5, 6

A variantı 24 sayılı test tapşırığı

B variantı 23 sayılı test tapşırığı

C variantı 24 sayılı test tapşırığı

D variantı 24 sayılı test tapşırığı

Doğru *olmayan* fikirləri müəyyən edin.

1. CAR və Avstraliyanın sahillərinə həm isti, həm də soyuq okean cərəyanları təsir edir.
2. Saxalin adasının aid olduğu ölkə üç yarımkürədə yerləşir.
3. Cənubi Amerika materikinin ucqar şimal nöqtəsi Qayanada yerləşir.
4. Avropada yerləşən bütün federativ dövlətlərin Dünya okeanına birbaşa çıxışı var.
5. Almaniya və Belarus dövlətləri həmsərhəddir.
6. Şimali Afrika iki işıqlanma qurşağında yerləşir.

Mövzu: Dünyanın siyasi xəritəsi və onun formalaşması

Sınıf: 7, 8, 9

İzah: Cənubi Amerikanın ucqar şimal nöqtəsi – Qalyinas Qayanada deyil, Kolumbiyada yerləşir, Avropada yerləşən federativ dövlətlərdən Avstriyanın Dünya okeanına birbaşa çıxışı yoxdur. Almaniya ilə Belarus dövlətləri həmsərhəd deyil. CAR və Avstraliyanın sahillərinə həm isti, həm də soyuq okean cərəyanları təsir edir. Saxalin adası Rusiyaya aiddir və Rusiya üç yarımkürədə yerləşir. Şimali Afrikamı Şimal tropik xətti kəsdiyi üçün iki işıqlanma qurşağında (mülayim və tropik) yerləşir.

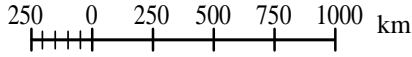
Doğru cavab: 3, 4, 5

A variantı 25 sayılı test tapşırığı

B variantı 26 sayılı test tapşırığı

C variantı 25 sayılı test tapşırığı

D variantı 23 sayılı test tapşırığı

Verilən xətti miqyasa uyğun xəritədə *A* və *B* məntəqələri arasında məsafə 12 sm olarsa, yer səthi üzərindəki həqiqi məsafəni hesablayın (km-lə).

Mövzu: Kartoqrafik təsvirlər

Sınıf: 7

İzah: Xətti miqyasa əsasən müəyyən edilir ki, miqyas 1 sm-də 250 km-dir. *A* ilə *B* məntəqələri arasında 12 sm məsafə varsa, həqiqi məsafəni aşağıdakı kimi müəyyən etmək olar.

1 sm----- 250 km

12 sm -----x km

$x=3000$ km (həqiqi məsafə)

Doğru cavab: 3000

A variantı 26 sayılı test tapşırığı

B variantı 24 sayılı test tapşırığı

C variantı 26 sayılı test tapşırığı

D variantı 26 sayılı test tapşırığı

Qışı quraq keçən mülayim-isti iqlim yarım tipinin yayıldığı ərazilər:

Mövzu: Azərbaycanın iqlimi

Sınıf: 10

İzah: Qışı quraq keçən mülayim-isti iqlim yarım tipini

4-Qanıx-Əyriçay, 2-Kiçik Qafqazın şimal-şərq və 3-

Kiçik Qafqazın cənub-şərq yamaclarında yayılıb.

Doğru cavab: 2, 3, 4

A variantı 27 sayılı test tapşırığı

B variantı 27 sayılı test tapşırığı

C variantı 27 sayılı test tapşırığı

D variantı 27 sayılı test tapşırığı

Uyğunluğu müəyyən edin.

Mühafizə olunan coğrafi obyektlər:

1. Qarayazı

2. İlisu

3. Qaragöl

Xüsusiyyətləri:

a. Yağıntıları bərabər paylanan mülayim-isti iqlim yarım tipini yayılıb.

b. Arid iqlim şəraiti hakimdir.

c. İntrazonal landşaft qorunur.

d. Dağ-meşə landşaftı mühafizə olunur.

e. IV dövrün vulkanogen çökmə süxurları geniş yayılmışdır.

Mövzu: Azərbaycanın landşaft örtüyü və onun mühafizəsi

Sınıf: 9, 10

İzah: Qarayazıda arid iqlim – yarım səhra quru-çöl iqlim tipi hakimdir və ərazisində intrazonal landşaft olan düzən meşələri (Tuqay) qorunur. İlisuda yağıntıları bərabər paylanan mülayim-isti iqlim yarım tipini yayılıb və dağ-meşə landşaftı mühafizə olunur. Qaragölün yerləşdiyi ərazidə IV dövrün vulkanogen çökmə süxurları geniş yayılmışdır.

Doğru cavab: 1-b, c; 2-a d; 3-e

Sizə təqdim olunmuş situasiyanı diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 28 – 30 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin situasiya ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

B dənizi “Köhnə Dünyanın” bütün qitələrinin sahillərini yuyur və sahilində yerləşən regionlar əlverişli fiziki-coğrafi mövqeyə malikdir. Bu regionlarda isti və quru yay, mülayim və rütubətli qış hökm sürür. Müasir dövrdə əhalinin sıx məskunlaşdığı bu regionların ölkələri təsərrüfat sahələrinin inkişaf səviyyəsinə görə kəskin fərqlənir. Bu regionların yanacaq təminatında uzunluğu 1854 km olan TANAP və regionlararası çəkilən digər boru-kəmərləri mühüm əhəmiyyətə malikdir.

A variantı 28 sayılı test tapşırığı

B variantı 28 sayılı test tapşırığı

C variantı 28 sayılı test tapşırığı

D variantı 28 sayılı test tapşırığı

Verilmiş su hövzəsinə aid olan xüsusiyyətləri müəyyən edib cədvəldə yazın.

Verilmiş su hövzəsinin sahilində yerləşən ölkələrin daxil olduğu beynəlxalq təşkilatın adı	Verilmiş su hövzəsinin sahilində yerləşən regionların adı (ən azı 2 region)	Verilmiş su hövzəsinin sahilində yerləşən, “Böyük Yeddilik” qrupuna aid olan ölkələr (1) və onların yerləşdiyi regionun (2) adı
		1. 2.

Mövzu: Dünya regionları

Sinif: 9

İzah: Verilən B dənizi Aralıq dənizidir. Bu dənizin sahillərində yerləşən ölkələr “Aralıq dənizi birliyi ölkələri” təşkilatına üzvdür. Aralıq dənizi sahillərində Cənubi Avropa, Cənub-Şərqi Avropa, Cənub-Qərbi Asiya, Şimali Afrika kimi regionlar yerləşir. Verilmiş su hövzəsinin sahilində yerləşən “Böyük Yeddilik” qrupuna daxil olan Fransa Orta Avropa, İtaliya isə Cənubi Avropa regionu ölkəsidir.

Doğru cavab:

Verilmiş su hövzəsinin sahilində yerləşən ölkələrin daxil olduğu beynəlxalq təşkilatın adı	Verilmiş su hövzəsinin sahilində yerləşən regionların adı (ən azı 2 region)	Verilmiş su hövzəsinin sahilində yerləşən, “Böyük Yeddilik” qrupuna aid olan ölkələr (1) və onların yerləşdiyi regionun (2) adı

“Aralıq dənizi sahil ölkələrinin birliyi”	Cənubi Avropa, Cənub-Qərbi Asiya, Şimali Afrika, Cənub-Şərqi Avropa	1. İtaliya-Cənubi Avropa (Qərbi Avropa) 2. Fransa-Orta Avropa (Qərbi Avropa)
---	---	---

A variantı 29 sayılı test tapşırığı

B variantı 29 sayılı test tapşırığı

C variantı 29 sayılı test tapşırığı

D variantı 29 sayılı test tapşırığı

Verilmiş su hövzəsinin sahilində, əsasən, formalaşan iqlim qurşağı və iqlim tipini, sahilində yerləşən turizm-rekreasiya ehtiyatı ilə zəngin olan və bu sahənin yüksək inkişaf etdiyi ölkələri, hövzəsində yerləşən regionlar arasında ən çox neft-qaz xammalını ixrac və idxal edən regionları müəyyən edib cədvəldə yazın.

Verilmiş su hövzəsi sahilində, əsasən, formalaşan iqlim qurşağı (1) və iqlim tipi (2)	Verilmiş su hövzəsinin sahilində yerləşən, turizm-rekreasiya ehtiyatı ilə zəngin olan və bu sahənin yüksək inkişaf etdiyi ölkələr (ən azı 2 ölkə)	Verilmiş su hövzəsinin regionları arasında ən çox neft-qaz xammalını ixrac edən (1) və idxal edən (2) regionun adı
1. 2.		1. 2.

Mövzu: Dünyanın təbii ehtiyatları və onlardan istifadə

Sinif: 9, 10

İzah: Aralıq dənizi sahillərində isti və quru yay, mülayim və rütubətli qış hökm sürür ki, bu da subtropik iqlim qurşağı daxilində yaranan aralıq dənizi iqlim tipi üçün xasdır. Fransa, İtaliya, İspaniya, Türkiyə, Misir kimi ölkələr turizm-rekreasiya ehtiyatları ilə zəngindir və bu sahənin yüksək inkişaf etdiyi ölkələrdir. Verilmiş su hövzəsinin regionları arasında ən çox neft-qaz xammalını ixrac edən Cənub-Qərbi Asiya və Şimali Afrikadır, idxal edən region isə Cənubi Avropa və Cənub-Şərqi Avropadır.

Doğru cavab:

Verilmiş su hövzəsi sahilində, əsasən, formalaşan iqlim qurşağı (1) və iqlim tipi (2)	Verilmiş su hövzəsinin sahilində yerləşən, turizm-rekreasiya ehtiyatı ilə zəngin olan və bu sahənin yüksək inkişaf etdiyi ölkələr (ən azı 2 ölkə)	Verilmiş su hövzəsinin regionları arasında ən çox neft-qaz xammalını ixrac edən (1) və idxal edən (2) regionun adı

1. Subtropik	Türkiyə, İspaniya, Yunanıstan, İtaliya, Misir, İsrail	1. Şimali Afrika, Cənub-Qərbi Asiya 2. Cənubi Avropa, Cənub-Şərqi Avropa, Orta Avropa, Qərbi Avropa
2. Aralıq dənizi		

boğazı-Mərmərə dənizi-Dardanel boğazı-Egey dənizi, Aralıq dənizi		
--	--	--

A variantı 30 saylı test tapşırığı

B variantı 30 saylı test tapşırığı

C variantı 30 saylı test tapşırığı

D variantı 30 saylı test tapşırığı

Xəzər dənizindən verilmiş su hövzəsinə istiqamətlənən gəminin ardıcıl olaraq keçdiyi su yolları, TANAP boru kəmərinin uzunluğunun 30 sm verildiyi xəritənin miqyasını (hesablanması ilə bərabər), sahilində yerləşən türkdilli dövlətin və onun aid olduğu regionun adını müəyyən edib cədvəldə yazın.

Xəzər dənizindən verilmiş su hövzəsinə istiqamətlənən gəminin ardıcıl olaraq keçdiyi su yolları	TANAP boru-kəmərinin uzunluğunun 30 sm verildiyi xəritənin miqyası	Verilmiş su hövzəsi sahilində yerləşən türkdilli dövlətin (1) və onun aid olduğu regionun (2) adı
		1. 2.

Mövzu: Regionların coğrafiyası

Sinif: 9, 10, 11

İzah: Xəzər dənizindən Aralıq dənizinə istiqamətlənən gəmi Volqa çayı, Volqa-Don kanalı, Azov dənizi, Kerç boğazı, Qara dəniz, Bosfor boğazı, Mərmərə dənizi, Dardanel boğazı, Egey dənizindən keçib Aralıq dənizinə daxil ola bilər. TANAP boru kəmərinin uzunluğu 1854 km-dir, əgər xəritədə 30 sm verilibsə, xəritənin miqyasını aşağıdakı kimi hesablamaq olar.

$$1854:30=61,8$$

$$\text{Miqyas} - 1:6180000$$

Aralıq dənizi sahilində yerləşən türkdilli dövlət Cənub-Qərbi Asiya regionuna aid olan Türkiyədir.

Doğru cavab:

Xəzər dənizindən verilmiş su hövzəsinə istiqamətlənən gəminin ardıcıl olaraq keçdiyi su yolları	TANAP boru-kəmərinin uzunluğunun 30 sm verildiyi xəritənin miqyası	Verilmiş su hövzəsi sahilində yerləşən türkdilli dövlətin (1) və onun aid olduğu regionun (2) adı
Xəzər dənizi-Volqa çayı-Volqa-Don kanalı- Don çayı-Azov dənizi-Kerç boğazı- Qara dəniz-Bosfor	1854:30=61,8 Miqyas- 1:6180000	1. Türkiyə, 2. Cənub-Qərbi Asiya